

rů i případným dalším zájemcům o obor lingvistické antropologie – tj. s možností seznámit se s celou šíří tohoto nepříliš známého oboru v dostupné a uchopitelné formě. Myslím, že toto zpřístupnění a přehlednost informací stojí samo o sobě za doporučení.

Eliška Pospíšilová

Marek Jakoubek: *Vojvodovo. Ethnologie krajanské obce v Bulharsku*. CDK, Brno 2011, 347 s.

Marek Jakoubek působí na Fakultě filozofické Západočeské univerzity a kromě jiných témat se již více než deset let zabývá českým osídlením v Bulharsku. Toto krajanské osídlení v Bulharsku je coby předmět zájmu českému čtenáři známo z odborných statí Lenky J. Budilové, Zdeňka R. Nešpora, Tomáše Hirta, Michala Svobody, a především právě Marka Jakoubka. Autor spolu s Lenkou J. Budilovou, jejíž stěžejní text o Vojvodovu na publikování teprve čeká, využívají ve svém dlouhodobém výzkumu maxima dostupných pramenů (matrik, archivů, map, genealogií, vzpomínkových vyprávění, egodokumentů atd.). Výsledkem je velmi hutná, živá monografie, v níž jsou výroky jednotlivých informátorů postaveny v dialog a autorem strážlivě komentovány. Zásadní přínos recenzované studie je nicméně v něčem jiném. Je stěžejním typem publikace v sociokulturní antropologii – monografií založenou na dlouhodobém terénním výzkumu. Na nedostatek tohoto typu publikací v českém prostředí přitom v *Českém lidu* již v roce 2005 upozornili Neš-

por s Jakoubkem a tuto mezeru částečně zaplňuje jen práce Josefa Kanderta *Každodenní život vesničanů středního Slovenska v šedesátých a osmdesátých letech 20. století* (Karolinum, Praha 2004), avšak v dané kategorii i nadále stojí tato publikace značně osaměle. V případě badatelů mladší (tj. Jakoubkovy) generace pak byla tato kategorie doposud prázdnou množinou. Nad nedostatkem monografických antropologických prací se čtenář pozastaví především, vezme-li v úvahu vysoký počet absolventů oboru sociální a kulturní antropologie, kteří každý rok získávají akademické tituly na českých univerzitách.

Jakoubkova monografie je vlastně rozvinutím předchozích výzkumů bulharských Čechů a Slováků, prováděných v devadesátých letech Vladimírem Penčevem. Autor však dosavadní studie rozvíjí tím, že výzkum neprovádí jen v samotném Vojvodovu, ale i v Čechách, v místech, kam vojvodovští Češi přesídlili v polovině 20. století. Kniha je tvořena osmi samostatnými kapitolami, ve kterých autor z různých perspektiv konstruuje obraz Vojvodova v době, kdy tato obec byla osídlena Čechy. Právě sled kapitol může budit dojem neprovázanosti a snad i nahodilosti. V první kapitole nazvané *Sesek* autor podává zprávu o doposud zcela zapomenuté, první Čechy obydlené vesnici v Bulharsku. Vychází jak z archivního výzkumu, tak ze vzpomínkových vyprávění potomků obyvatel Seseku. Teprve ve vztahu k tomuto krátkému a neradostnému pobytu českých osídlenců v Seseku je možné plně porozumět aktérskému popisu života ve Vojvodově, kam se ze Seseku odstěhovali. V další kapitole se autor věnuje existenciální, niterné dimenzi vojvodovské religiozity, které, jak sám poznamenává, nebyla doposud v odbor-

né literatuře věnována žádná pozornost (na rozdíl od praktické dimenze vojvodovské religiozity). V zaměření na víru ve Vojvodovu autor pokračuje v kapitole čtvrté, v níž tematizuje vztah obyvatel Vojvodova k smrti, ostatkům zemřelých a hrobům. Kromě již zmíněných metod zde přidává epigraficko-sepulkrální analýzu náhrobních kamenů. Třetí kapitola představuje první sociolingvistickou studii vojvodovské češtiny. Kapitola pátá a šestá se snaží konstruovat obraz vojvodovských Čechů z perspektivy jejich sousedů a z perspektivy samotných českých obyvatel Vojvodova. Teoreticky ukotveno je toto snažení v konceptu imagologie Velička Todorova, který tímto autor rehabilituje. Kniha je uzavřena krátkou kapitolou nazvanou Vojvodovské kalendárium, přehledným shrnutím všech známých a datačně ukotvených událostí mezi lety 1878 a 1950, vztahujících se k historii Vojvodova.

Kniha je opatřena nejen dobovými fotografiemi z každodenního života aktérů, ale obsahuje také fotokopie různých dokumentů. Dalo by se říci, že obsahuje maximum dostupných vizuálních příloh, zveřejnitelných k danému tématu. Již zde však pomalu vyvstává otázka etiky výzkumu. Autor v celém textu i v přílohách používá v nepozměněné podobě jména a jiné osobní informace o svých informátorech. Na druhou stranu však z textu na několika místech jasně vyplývá, že informátoři jsou s tímto postupem srozuměni, dokonce oceňují, že bude v písemné podobě zachována památka na jejich rodiny a životní osudy (s. 18, 115-117, 148, 199, 232-233, 241-242, 249, 254-270, 281). Čtenáři, který sledoval doposud publikované práce na téma vojvodovského krajanského společenství, se tato problematika mohla zdát už téměř vyčer-

paná. Všechny základní oblasti, kterých se dobrá monografie má dotknout (příbuzenství, rozdělení moci, náboženství, způsoby obživy a směna), byly již zpracovány, tak co nového může předkládaná monografie přinést? Jakoubkova studie je přínosná a inspirativní nejen po stránce tematické, ale i po stránce metodologické. Přináší detailní rozbor několika zásadních témat v životě vojvodovských Čechů, například jejich individuální prožívání víry nebo fluidní a situační identifikování se v rámci různých jednotek. V tomto ohledu Jakoubek předkládá budoucím badatelům návod, jak se k uchopení proměnlivých a na první pohled ne zcela viditelných fenoménů dobrat. Role autora v tomto textu je podobná roli schopného kolážisty, který přerozdělené komponenty nejen skládá do připraveného rámce, ale je schopen také celou kompozici přeskládat podle nového klíče.

V předmluvě knihy píše Jakoubkův učitel, bulharský etnograf a bohemista Vladimír Penčev, že kouzlo této publikace tkví především v tom, že to není klasická monografie. Z pohledu českého čtenáře je však její kouzlo už právě v tom, že je monografií a v rámci české produkce ji rozhodně lze řadit mezi „ty klasičtější“. Z textu je patrné, že je psán jak pro odborné čtenáře, tak i pro autorovy informanty – Vojvodovčany a jejich potomky, jejichž promluvám byl poskytnut dostatečný prostor. Výsledkem je čtivý text, který nejen sumarizuje dosavadní mnohaletý výzkum Vojvodova, ale také zaplňuje prázdná místa v historii tohoto krajanského osídlení.

Gabriela Fatková